

SÚČASNÉ MYSLENIE O VÝSTAVÁCH A KURÁTORSTVE

Konferencia, 29. - 30. november 2023

**Katedra teórie a dejín umenia, Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave,
Hviezdoslavovo nám. 18, Bratislava, miestnosť č. 135 (1. poschodie)**

29. november 2023, streda

9:00 - 9:20 Privítanie účastníkov a účastníčok konferencie, úvod organizátorov

9:20 - 10:20

Mgr. art. Samuel Velebný

Kurátorské výzvy v (ne)súčasnom sakrálnom umení

Mgr. Monika Szúcssová, PhD.

Okno do galérie. K aktuálnym výzvam kurátorstva súčasného umenia vo webovom prostredí.

Mgr. Silvia L. Čúzyová, PhD.

Dům umění České Budějovice - miesto pre súčasné umenie a architektúru

10:20 - 10:50 Diskusia k panelu

10:50 - 11:00 Coffee break

11:00 - 12:00

Mgr. Viktória Pardovičová

Off-space ako dočasná kurátorská prax, výstava meniac sa v čase, organizmus v štruktúrach spoločensko-umeleckého systému

Mgr. Ján Kralovič, PhD.

Výstava ako distribúcia priestoru a konštrukcia vnímania

Mgr. et Mgr. Václav Janoščík, PhD.

Pop Goes Joker. Spekulatívni dejiny superhrdinu a súčasného kurátorství

12:00 - 12:30 Diskusia k panelu

12:30 - 13:30 Obedná prestávka

13:30 - 14:30

Mgr. Barbora Pavliš

Databáze výstav a jejich možné využití

doc. Mgr. Daniel Grúň, PhD.

Archív a násilie. Poznámky k „archivačnej zmluve“ v súčasnom umení

Mgr. Naďa Kančevová, PhD.

Archív verzus zbierka a mikrokozmos umelca

14:30 - 15:00 Diskusia k panelu

15:00 - 15:20 Coffee break

15:20 - 16:00

Mgr. Jolana Tothová

Výstava o zaniklé a presto existujúcej sbírke k československým dejinám

Mgr. Beata Jablonská, PhD.

Dejiny slovenského výtvarného umenia. 20. storočie. Výstavný a publikačný projekt Slovenskej národnej galérie. K otázkam politiky vystavovania a počiatkom kritickej teórie múzea v slovenskom kontexte

16:00 - 16:20 Diskusia k panelu

30. november 2023, štvrtok

9:00 - 10:00

Mgr. Norbert Lacko, PhD.

Od výstavy k výstave, alebo plíživá dekonštrukcia krajinomaľby

Katarína Hládeková, Marika Kupková, Markéta Žáčková

Naše soudnosť. Self staging v súčasnom kurátorstve

Barbora Komarová

Videné, vypočuté, vystavené. Feministické aspekty v slovenskom kurátorstve

10:00 - 10:30 Diskusia k panelu

10:30 - 10:40 Coffee break

10:40 - 11:20

Mgr. Zuzana Jakalová, Ph.D.

Crip kurátorské praxe a kreatívna bezbariérovosť

Mgr. Štefánia Ďuricová, Mgr. Petra Filipiaková

Kurátorský aktivizmus, či mainstream? Inklúzia v kultúrnych inštitúciách a projekt „House of Mine“

11:20 - 11:40 Diskusia k panelu

12:00 - 13:00 Obedná prestávka

13:00

Komentovaná prehliadka výstavy „Oslobodený priestor“ v Galérii mesta Bratislavy s kurátorkou **Petrou Hlaváčkovou**

Konferencia je realizovaná v rámci grantového projektu KEGA 001 VŠVU – 4/2022 *Súčasné myslenie o výstavách a kurátorstve*.

Anotácie príspevkov:

Mgr. art. Samuel Velebný (Katedra výtvarných umení a intermédií, Fakulta umení, TUKE)
Kurátorské výzvy v (ne)súčasnom sakrálnom umení

Galéria súčasného umenia, typicky „biela kocka“ slúži ako priestor konfrontácie človeka s výtvarným umením v kuratele odborníkov*čov z oblasti vizuálnej kultúry. V kontexte západnej kresťanskej kultúry obsadili galérie súčasného umenia do istej miery funkciu kedysi obhospodarovanú kostolmi. Podľa niektorých názorov (Schmidt 2016) túto rolu obsadili úplne a vzťah umenia s cirkvou sa podľa nich skončil už približne pred 200 rokmi, keď sa umenie, podobne ako ďalšie časti ľudskej spoločnosti vydalo vlastnou cestou a ako jednu zo svojich hlavných charakteristík si vytýčilo nezávislosť od akéhokoľvek monumentálneho účelu. A napríklad slovo *Boh* bolo podľa teoretika Jamesa Elkinsa (2007) z diskurzu súčasného umenia vytlačené a nahradili ho slová ako blízkosť, bezprostrednosť, aura a predovšetkým anglický výraz *sublime*. Tieto pojmy majú funkciu pomenovať emócie a skúsenosti, ktoré sa kedysi popisovali náboženským diskurzom. Na opačnej strane pôvodnej väzby umenia a náboženstva, ktorú predstavujú užívatelia a prevádzkovatelia sakrálneho priestoru, v našom regióne najmä katolíckeho chrámu – stratili potrebu kontaktu so súčasnou umeleckou prevádzkou. Namiesto toho sa objavuje potreba zaplňania priestoru vizuálnym spektaklom. Jeho často problematická realizácia ukazuje na potrebu kurátorskej práce v komunitách jednotlivých farností. Príspevok prostredníctvom prípadových štúdií súčasnej slovenskej praxe ilustruje rozličné skúsenosti a postupy pri hľadaní syntézy medzi súčasným umením a užívateľmi chrámov v otázkach zobrazovania sakrálneho.

Mgr. Monika Szúcssová, PhD. (Ústav hudební vedy, Filosofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno; Centrum umění nových médií - Vašulka Kitchen Brno)

Okno do galérie. K aktuálnym výzvam kurátorstva súčasného umenia vo webovom prostredí.

Akcelerovaný výskum webového prostredia pre sprostredkovanie umenia, predovšetkým v posledných dvoch až troch rokoch potvrdil, že online webové prostredie sa prepožičalo nielen produkcii, ale aj distribúcii a prezentácii umenia už pred niekoľkými desaťročiami. Otvorením webového prehliadača vstupujeme do rozhrania, predstavujúceho bránu do nerozhodnuteľnosti, do dátového priestoru sémantickej a materiálnej potenciality. Nielen z pohľadu materiality priestoru či architektúry výstavy, v opozícii k výstave vo fyzickom priestore, si ale kurátorstvo na webe vyžaduje vytvorenie odlišného operačného rámca a štruktúry, ktorým sa práca kurátora, ale aj umelecká produkcia musí do určitej miery prispôbiť. Príspevok bude venovaný exemplifikácii uvedeného na vybraných príkladoch umeleckých výstav realizovaných v prostredí webu v nedávnej dobe a príklade virtuálnej galérie a experimentálneho priestoru k umeleckej produkcii v prostredí šetriča obrazovky *ScreenSaverGallery*. Dôraz bude pritom kladený na problematizáciu aktu rámovania a kontextualizácie umeleckého diela a výstavného priestoru ako takého, ako aj na odlišnosti v komunikačných stratégiách vo vzťahu galéria (fyzická x online) – dielo – divák*čka.

Mgr. Silvia L. Čúzyová, PhD. (Katedra teórie a dejín umenia, Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave)

Dům umění České Budějovice - miesto pre súčasné umenie a architektúru

Dům umění České Budějovice (DUČB) je na českej umeleckej scéne unikátnou inštitúciou, ktorá za 25 rokov svojho fungovania dosiahla medzinárodnú prestíž a profesionálny kredit, na ktorý pozitívne reagujú a ponuku vystavovať v južných Čechách prijímajú osobnosti súčasného umenia aj architektúry. Pod dramaturgickým vedením vizuálneho umelca Michala Škodu (1962), ktorý sa v roku 1998 stal šéfkurátorom a hlavným hýbateľom tejto kultúrnej inštitúcie, prešiel DUČB evolúciou od nevelkej regionálnej galérie k jednému z najdôležitejších centier pre prezentáciu súčasného umenia a architektúry v Českej republike. V DUČB vystavujú špičky českej umeleckej scény (Adriena Šimotová, Stanislav Kolíbal, Jakub Španhěl, Libuše Jarcovjácová, Jindřich Zeithamml a iní) aj významní umelci zo zahraničia (napríklad Mimmo Paladino, Bernd a Hilla Becher, Sean

Scully, Thomas Schütte, Antony Gormley, atď.). Škodov trvalý záujem o architektúru viedol k experimentovaniu s formami prezentácie architektúry v galerijnom priestore a k usporiadaniu množstva pozoruhodných architektonických výstav nielen českých architektov a kolektívov (Josef Pleskot, Jan Šépa, Jan Stolín, atď.), ale aj významných zahraničných tvorcov (Takeshi Hosaka, RCR Arquitectes, Pezo von Ellrichshausen, Giona Caminada, Marte.Marte Architects, Tsuyoshi Tane, a mnohí ďalší). Súčasťou galerijného programu sa stali aj prednášky, zamerané na architektúru, a ďalšie edukačné aktivity a workshopy pre verejnosť aj študentov, ktorí majú pravidelnú možnosť osvojiť si v DUČB kvalitné súčasné umenie a architektúru. Príspevok načrtne viacero záujmových rovín: hľadá afinity kurátorskej a umeleckej práce; mapuje inovatívne spôsoby prezentácie súčasnej architektúry v galerijnom priestore; reviduje súčasné svetové umenie v regionálnej kultúrnej inštitúcii a analyzuje špecifiká tejto prevádzky.

Mgr. Viktória Pardovičová (kurátorka Postpost Gallery, Brno)

Off-space ako dočasná kurátorská prax, výstava meniac sa v čase, organizmus v štruktúrach spoločensko-umeleckého systému

Príspevok sa stane komentárom súčasného stavu vystavovania a kurátorskej činnosti za hranicami väčších kamenných inštitúcií, pričom cieľi otvoriť diskusiu o možnostiach off-space či artist-run projektov a vzťahov ich aktérstva. Taktiež hodlá predstaviť kurátorský prístup k (mikro)výstavám, ako k často podceňovaným projektom či ako prístup formujúci komunikáciu rezonujúcich tém a otvorené výzvy pre vystavujúcich, ako aj publikum a verejný priestor. Z pozície začínajúcej kurátorky, teoretičky umenia a iniciátorky projektu vitrínovej galérie, príspevok priblíži aj praktické aspekty fungovania výstav a sprievodných programov, ktorých kurátori*ky v súčasnosti necielia realizovať uzavreté prezentácie umenia pre vlastné potreby komunity, ale hľadajú cesty koexistencie v kultúrnom sektore prostredníctvom práce na inkluzívnych projektoch, smerovaných k udržateľnosti a aktivitám, prekračujúcim formát výstavy.

Mgr. Ján Kralovič, PhD. (Katedra teórie a dejín umenia, Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave)

Výstava ako distribúcia priestoru a konštrukcia vnímania

Priestorový rozvrh výstavy vymedzuje nielen dispozícia samotnej galérie, ale aj dispozitív, t. j. psychologické a fyziologické podmienky, materiálne i organizačné nosiče ovplyvňujúce podobu expozície. Na vybraných príkladoch výstav (napr. *Pôdorys premenlivosti* /Martin, 2013/, *Stupeň spochybnenia* /Nitra, 2014/, *Zákulisie obrazového poľa* /Žilina, 2020/, formát *Divadla statického objektu*) plánujem objasniť svoje uvažovanie o priestorových dispozíciách v kontexte vnímania diel. Základom príspevku bude ich komparácia s prístupmi autorov (napr. J. Gábor, M. Gavula, F. Demeter), ktorých inštalácie alebo intervencie do priestoru menia jeho charakter. Architektúra výstavy je často v organickom prepojení s exponátmi. Sama sa exponátom stáva alebo sa stáva predpokladom k rôznym formám interpretácie diel. Zaujíma ma zastavenie pohybu diváka*čky, ovplyvňovanie dĺžky a spôsobu jeho*jej vnímania alebo zmena priestorovej dimenzie galérie. Príspevok má zámer objasniť pojem dispozitívu vo vzťahu ku galerijnej prezentácii a zároveň poskytnúť porovnanie stratégií, v ktorých je spôsob inštalovania podstatným významotvorným elementom výstavy.

Mgr. et Mgr. Václav Janošík PhD. (Katedra teórie a dejín umění, Akademie výtvarných umění, Praha):

Pop Goes Joker. Spekulativní dějiny superhrdinu a současného kurátorství

Superhrdinské příběhy provází vývoj západní a globální popkultury od jejích počátků ve 30. letech až po dnešní politizaci popu a identit. Podobně je to i u postavy Jokera, od jeho komiksových farmakokapitalistických počátků až po lyrickou antipolitiku ztvárněnou Joaquinem Phoenixem (2019). Ve stejné genealogii postupně krystalizuje také to, co dnes nazýváme současným uměním, od počátků muzejí moderního umění, přes nezávislé kurátory až po bienalizaci umění. Zkusím pootevřít otázky po tom, zda jsou padouši umělci nebo spíš kurátoři superhrdinové, jestli byste studovali na Joker Art Institutu nebo zda se cesty kurátorování a umění nespojují úplně nebo naopak rozcházejí.

Mgr. Barbora Pavliš (Dějiny křesťanského umění, Katolická teologická fakulta, Univerzita Karlova, Praha):

Databáze výstav a jejich možné využití

V rámci dokumentárního obratu v dějinách umění vzniklo v posledních letech velké množství databází výstav pod hlavičkou státních i soukromých institucí. Databáze, pokud jsou správně vytvořené, jsou cenným nástrojem, který umožňuje zkoumat historii výstav, institucí, tvorbu kánonu, ale i kariéru jednotlivých umělců a umělekyn a jejich vzájemných vztahů. Díky současným nástrojům pro zpracování dat, vizualizačním softwarům a umělé inteligenci je jejich využití čím dál dostupnější. To je základ digital humanities – souboru výzkumných přístupů propojujících digitální zpracování výzkumu a humanitních věd. To umožňuje nový pohled nejen na výzkumnou činnost, ale také na prezentaci dat nebo jejich využití v kurátorské činnosti. V současné době ale většina databází funguje pouze jako digitální archiv a jejich využití je tak velmi omezené. Příspěvek navazuje na můj výzkum věnující se formování kánonu českého moderního umění, a to skrze výstavy pořádané v letech 1945 - 1995. V rámci tohoto výzkumu pracuji s vlastní sadou dat získanou z dostupných databází a vytvářím statistické grafy, síťové modely nebo mapové vizualizace, díky kterým můžu ledovat proměnlivost trendů nebo vztahy mezi jednotlivými umělci. V příspěvku bych se chtěla zaměřit na to, jak lze o databázích uvažovat jinak než jen jako o digitálním archivu, z čehož pramení jejich aktuální limity a jak by bylo možné je překonat. K tomu patří i problematika prezentace těchto výsledků právě skrze vizualizace, které jsou často použitelné, pouze pokud jsou interaktivní. To navazuje i na otázku jak lze tato data prezentovat veřejnosti. Kromě těchto praktických příkladů se chci zaměřit i na obecnější tematiku proměny dějin umění pod vlivem digital humanities nebo obecných principů přístupnosti dat.

doc. Mgr. Daniel Grúň, PhD. (Katedra teórie a dejín umenia, Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave)

Archív a násilie. Poznámky k „archivačnej zmluve“ v súčasnom umení

Namiesto otázky „Čo je archív?“, ktorá ponecháva archív ako pevnosť mimo nášho sveta, sa spýtajme „Prečo archív?“ alebo „Čo hľadáme v archíve?“. Podľa Azoulay skutočným prejavom archívnej horúčky sú početné individuálne iniciatívy zamerané na vytváranie nových archívov a nárokov na právo nanovo usporiadať a využívať existujúce archívy. Sociálne siete zmenili tieto iniciatívy na nákazlivý a nezvratný trend, pretože poskytujú úložisko pre neobmedzenú produkciu nespočetných digitálnych obrazov, ktoré vytvárajú fotoaparáty smartfónov a zdieľajú anonymní používatelia. Produkciu a archiváciu nadmerného množstva digitálnych obrazov, ktoré výrazne prevyšujú možnosti ich producentov spotrebovať čo i len časť z nich, treba chápať ako nový typ *archivačnej zmluvy* medzi producentmi obrazov, sprostredkovaný ich fotoaparátmi, mobilnými telefónmi a celou technológiou internetu. Táto zmluva predpokladá právo občanov nielen zdieľať to, čo je uložené v archíve, ale majú aj právo podieľať sa na tvorbe a ukladaní materiálu do archívu. Rozšírený bádateľský záujem o archív vyjadruje zvedavosť, ale aj nespokojnosť, pochybnosti a podozrenie, vzbudzuje záujem o štruktúru archívu, formy kontroly, ktoré vytvára, prípadne možnosti jeho rozpleťania a opätovného skladania. Štúdium režimu pozostávajúceho zo súboru praktík pomáha k tomu, aby sme identifikovali osobitné formy násilia, ktoré archív obsluhuje, zahŕňa, mierni, štandardizuje a reguluje ako vlastnú úlohu v reprodukcii imperiálnych pomerov. Podľa Azoulay, vonku, mimo archívneho režimu, niektoré z týchto praktík by boli vnímané ako číre násilie. Budem sa bližšie zaoberať jednou z rovín *umeleckej starosti o archív* a prehovorím o *archívoch „vyradených“ histórií*. Zameriam sa na výstavy a verejné prezentácie, ktoré vychádzali z umeleckej praxe a využívali archív ako médium. Na základe porovnania troch rozličných prístupov k práci s archívom sa pokúsím zamyslieť nad dôsledkami umeleckej praxe v kontexte troch odlišných prístupov - alternatívne múzeum, videoarchív a performatívna pamäť.

Mgr. Naďa Kančevová, PhD. (Katedra teórie a dejín umenia, Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave)

Archív verzus zbierka a mikrokozmos umelca

Príspevok vychádza z textov v aktuálne publikovanej knihe Nade Kančevovej: *Médium zbierka. Zbieranie a uchovávanie vo výtvarnom umení na Slovensku po roku 1989* (RFG, 2023), reagujúcej na bohato rozvinutý diskurz spojený so záujmom o fenomén archívu na poli teórie (i umeleckej praxe). Autorka, poučená súčasnými, dnes už multidisciplinárnymi, teóriami zbierania, z typologického hľadiska porovnáva pojmy archív a zbierka a súčasne naznačuje, že popri inštitucionálnych a individuálnych (neumeleckých) zbierkach sa objavuje aj typ zbierania ako tvorivý princíp, rozvracajúci zavedené (inštitucionálne) systémy, založený skôr na intuitívnom, anachronickom, asociatívnom a neočakávanom uchopovaní sveta. Aj to sa však v súčasnom systéme umeleckej prevádzky napokon ako potenciálny muzeálny artefakt dostáva do inštitucionálneho rámca muzeálnej expozície. Príspevok upriamuje pozornosť na naratívny aspekt umeleckých zbierok a čiastočne reflektuje stratégie spájané s tzv. „umeleckým výskumom“, ktorý venuje zvláštnu pozornosť „*prekérnemu, nepravdepodobnému, jednotlivému, nenápadnému či krehkému detailu a jeho efemérnej prítomnosti*.“ (Mersch, 2020, s. 22.). Cieľom príspevku je o.i. sprostredkovať hodnoty a špecifiká vybraných zberateľských modelov, oceniť ich prínos, hodnotu a prostredníctvom konfrontácií otvoriť priestor pre dialóg a vzájomné obohatenie.

Mgr. Jolana Tothová (kurátorka, Muzeum dělnického hnutí, Národní muzeum, Praha)

Výstava o zaniklé a přesto existující sbírce k československým dějinám

Cílem výstavy *Zneužitá muzea* (Národní muzeum v Praze, 4. 11. 2022 – 31. 8. 2023) bylo široké veřejnosti prezentovat potenciál a konkrétní směry a možnosti práce s fondy bývalých stranických muzeí v soudobém kontextu a širokém spektru témat. Konkrétně se jedná o zachovanou část sbírkových, archivních a knihovních fondů z Muzea V. I. Lenina v Praze a Muzea Klementa Gottwalda. Tento celek je v současnosti ve správě Národního muzea jako samostatná *Sbírka Muzea dělnického hnutí*. Výstava byla pro autory kvůli přidělenému malému prostoru velkou výzvou. Proto ji pečlivě koncipovali z hlediska prezentovaného obsahu, prostorového a zvukového působení na diváka a mezioborového propojení – od historického artefaktu a výtvarných děl (včetně pro výstavu vytvořeného uměleckého díla), přes současné interpretace (historiků, historiků umění, restaurátorů, sochaře), až po vzdělávací aktivity pro žáky i pedagogy (propojení s online materiály do výuky).

Mgr. Beata Jablonská, PhD. (Katedra teórie a dejín umenia, Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave)

Dejiny slovenského výtvarného umenia. 20. storočie. Výstavný a publikačný projekt Slovenskej národnej galérie. K otázkam politiky vystavovania a počiatkom kritickej teórie múzea v slovenskom kontexte

Programovou úlohou výstavného a publikačného projektu *Dejiny slovenského výtvarného umenia. 20. storočie* bolo v čase jeho realizácie, v roku 2000 revidovať ideologickú konštrukciu dejín umenia spred roka 1989. Rehabilitovať a legitimizovať umenie neoficiálnej scény a sformulovať nový metanaratív dejín umenia, ktorý mal korešpondovať so svetovými tendenciami ako zodpovedajúci reprezentant ideálu modernej európskej krajiny konca 20. storočia. V spätnom pohľade dvojdomý výstavný a publikačný projekt naplnil svoju dejinnú úlohu predovšetkým v tom, že využil svoj potenciál prvolezca a dodnes je jeho publikácia viac-menej kanonizovaným sprievodcom porevolučných dejín vizuálneho umenia. Vtedajšia odborná kritika vyčítala jej autorkám, že zostali v zajatí modernistickej rétoriky, ktorá vylúčila to výtvarné umenie, ktoré nezapadalo do modernistickej paradigmy progresívneho umenia. Takisto, že koncepcia výstavy sa spoľahla iba na princípy modernistického vystavovania, ktoré dejiny umenia a zvlášť neoavangárd prezentovalo ako bezkonfliktný príbeh. Otázkou je, či mohol vtedajší tím projektu postupovať inak a ako. Na druhej strane, jedným z pozitívnych vedľajších efektov kritickej debaty o projekte SNG, bol vstup novej, kritickej muzeológie, ktorá upriamila pozornosť práve na galerijné/muzeálne praktiky v kontexte kapitalistických mocenských mechanizmov, politiky reprezentácie a nových pravidiel budovaného inštitucionalizmu.

Mgr. Norbert Lacko, PhD. (Katedra teórie a dejín umenia, Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave)

Od výstavy k výstave, alebo plíživá dekonštrukcia krajinomaľby

Dôraz práce Rastislava Sedlačíka sa v posledných rokoch významne presúval, od plenérového alebo pamäťového, či konštrukčne imaginovaného záznamu krajiny, k zložitému polyfonickému dialógu rozličných procesov, vytvárajúcich možný obraz našej vizuálnej skúsenosti krajiny - od záznamu obrazu krajiny, k záznamu procesu a manipulácii s procesom, ktorým obraz krajiny vzniká. Maliarsky overované a diskutované tu sú predovšetkým procesy a sily, ktoré utvárajú vizualitu a vizibilitu obrazu krajiny, pričom čoraz zásadnejším sa stáva výtvarné premýšľanie samotných podmienok viditeľnosti obrazu krajiny, teda výtvarné premýšľanie skrytých, implicitných, nemyslených predpokladov a konštitutívnych síl, ktoré zabezpečujú to, že niektoré krajinné prvky prekračujú prah figuratívnej reality a vstupujú do poľa viditeľnosti – stávajú sa súčasťou vizuálneho poľa a naopak iné ostávajú alebo sa stávajú neviditeľnými a nevnímateľnými. Hypotéza, ktorú by som rád vo svojom pripravovanom príspevku podrobil overeniu, je nasledujúca. Veľká časť postupov, zámerne navodených, kontingentných (zo zreteľovania okolností vyplývajúcich) alebo spontánne náhodných udalostí a aspektov výtvarného myslenia Rastislava Sedlačíka a výtvarného myslenia synergicky artikulovaného prostredníctvom (nepojmových) výtvarných médií neformálne kooperujúcim kolektívom Sedlačík, Benčík, Lacko v procese prípravy a realizácie výstav nápadne pripomína aspekty dekonštruktívneho myslenia v tej podobe v akej ich charakterizuje filozofická iniciatíva Jacquesa Derridu. Ak skutočne ide o takéto naladenie výtvarného myslenia, tak bolo nezamýšľané a nepremýšľané, a teda bude zaujímavé využiť konferenčnú príležitosť na jeho a) explicitnú reflektovanú artikuláciu a b) zváženie toho, ako sa takéto myslenie môže, či nemôže diať vo výtvarnom médiu a médiu výtvarnej galerijnej prezentácie.

Katarína Hládeková, Marika Kupková, Markéta Žáčková (kurátorský kolektív Café Utopia)

Naše soudnost. Self staging v súčasnom kurátorstve

Do provizorní typologie kurátorského self stagingu môžeme zaradiť napríklad koncept „nezávislého kurátora“ související mimo jiné s příchodem aktérů z jiných vědeckých oborů jako je filozofie, pojetí kurátorské práce jako tvorby autentického uměleckého díla s ambicí původnosti či subverze nebo společensko-kritické přístupy revidující zavedená historiografická schémata. Všechna naznačená pojetí spojuje výrazný seberefereční rozměr kurátorství a tematizace autorství. Po boomu kreativního kurátorství v nultých a desátých letech se ovšem – s ústupem postkonceptualismu – tato tendence vyčerpává a nahrazuje ji jednak společensko aktivistické zacílení včetně akcentu na roli kurátora jako schopného pomocníka, jednak obrat ke konvenčním žánrům jako jsou autorské výstavy. Konkrétní zkušenost kurátorské skupiny, jejíž členky se rekrutují z různých oborů (umělkyně, kurátorky, historičky), je východiskem k obecné reflexi kurátorství jako specifického mixu oborových rámců, výkladových přístupů i mocenských praktik účinkujících v výtvarném provozu. Motivací je hledat a formulovat rozdíly mezi autorským kurátorstvím stavícím na osobnosti kurátora, (sebevědomého v proklamacích, ale pokorného k auře uměleckých děl) a sebereferečním self stagingovým kurátorstvím, které jde s kůží na trh i za cenu vzniku dalších vrstev potenciálně znesnadňujících čitelnost výstavy. Cílem tohoto self stagingu je přistupovat k autorkám a autorům s pokorou bez nutného upozadění vlastní interpretace. Self staging je v tomto pojetí cestou k emancipaci pečujících profesí v uměleckém provozu.

Barbora Komarová (Katedra teórie a dejín umenia, Vysoká škola výtvarných umení v Bratislave)

Videné, vypočuté, vystavené. Feministické aspekty v slovenskom kurátorstve

S pojmom „feministické kurátorstvo“ sa môžu zvyčajne spájať výstavy, ktoré s danou problematikou súvisia najmä obsahovo, a to prostredníctvom hlavnej témy a výberu konkrétnych diel. Avšak, pojem zahŕňa aj kurátorské metódy a postupy ovplyvnené feministickou perspektívou, ako napríklad rovné (alebo aspoň bohatšie) zastúpenie iných osôb ako („západných“, bielych, mužov) umelcov; hľadanie opomíjaných a nepovšimnutých umeleckých hlasov, ktoré nezapadli do ústredného príbehu umenia, no teraz dostávajú priestor prehovoriť; či radikálnejšie prehodnotenie niektorých zaužívaných výstavných formátov, kurátorských prístupov či inštitucionálnej prevádzky.

Príspevok sa zameria na otázku, či sa dá hovoriť o feministickom kurátorstve na Slovensku, okrem iného napríklad aj pri výstavách, ktoré sa takto neidentifikovali a prezentovali „ženské“ alebo „rodové“ umenie. Zároveň sa bude venovať zhodnoteniu týchto kurátorských prístupov, ako aj výstavám s (explicitne) feministickým obsahom, a to prostredníctvom vybraných príkladov kurátorských projektov, ktoré sa uskutočnili na Slovensku v nedávnej histórii.

Mgr. Zuzana Jakalová, PhD. (Katedra teorie a dějin umění, Fakulta výtvarných umění VUT, Brno)
Crip kurátorské praxe a kreativna bezbariérovost'

Historička Katherine J. Kudlick definuje ne/spôsobilosť či „postihnutie“ (dis/ability) ako „kľúčovú sociálnu kategóriu, porovnateľnú s kategóriami rasy, triedy či rodu“. Túto kategóriu v posledných dvoch dekádach analyzujú a dekonštruujú nielen dynamicky sa rozvíjajúci vedný odbor critical disability studies a aktivistické hnutia za spravodlivosť pre ľudí žijúcich so zdravotným znevýhodnením, ale tiež mnohé tematické umelecké diela, manifesty, výstavy a knihy. Kurátorka Bárbara Rodríguez Muñoz dokonca definuje zvýšený záujem o tieto témy v súčasnom umení ako „obrat k zdraviu“. Nejedná sa pritom len o zobrazovanie choroby či ne/spôsobilosti vo výtvarnom umení, či o chorobu ako námet programov umeleckých inštitúcií. Tzv. „poriadok ne/spôsobilosti“, ktorý udržuje normatívne a hierarchické predstavy o „zdravom“ a „chorom“ tele či mysli, sa tiež otláča do toho, ako a aké umenie kultúrne inštitúcie prezentujú, produkujú, zbierajú a uchovávajú. Ide o komplexný systém presvedčení a praxí spojených s kontextualizáciou, reprezentáciou či prezentáciou ne/spôsobilosti, podporený štrukturálnou neviditeľnosťou tejto kategórie v umeleckej prevádzke. Táto neviditeľnosť je tiež zvýraznená nedostatočnou účasťou ľudí žijúcich s mentálnou, fyzickou či sensorickou inakosťou v inštitucionálnej prevádzke a publiku za úroveň súcitu či (pozitívnej alebo negatívnej) exotizácie. Príspevok sa prostredníctvom troch prípadových štúdií (výstava Zorky Lednárovej *Cesta mesta* v Galérii Medium, výstavu *Touchdown* v Kunsthalle Bonn a projekt *Multilogues on the Now* v Display – sdružení pro výzkum a kolektivní praxi) zameria na možnosti využitia emancipačnej *crip* optiky v aktuálnej kurátorskej praxi. Nanovo tiež premyslí rôzne praxe bezbariérovosti, ktorú ukáže ako živý, dialogický a kreatívny nástroj pre vyjednávanie nenormatívnej spravodlivosti.

Mgr. Štefánia Ďuricová, Mgr. Petra Filipiaková (Východoslovenská galéria, Košice)
Kurátorský aktivizmus, či mainstream? Inklúzia v kultúrnych inštitúciách a projekt „House of Mine“

Príspevok sa zaoberá súčasnými trendmi v kurátorstve a galerijnej pedagogike s osobitným zameraním na projekt s názvom *House of Mine* alebo *Môj dom*, ktorý vo Východoslovenskej galérii prebieha od roku 2022. Zameria sa na dôležitosť inkluzívneho prístupu v kultúrnych inštitúciách a ich schopnosť otvárať dvere rozličným skupinám návštevníkov. Taktiež poukáže na to, že umenie má potenciál provokovať a spájať rôzne komunity. Projekt *House of Mine* skúma rôzne aspekty domova a jeho význam pre ľudí. Orientuje sa predovšetkým na inklúziu znevýhodnených skupín s dôrazom na ich potreby, prezentuje súčasné vizuálne umenie a v neposlednom rade edukuje zamestnancov galérie. Príspevok zdôrazní potrebu zmeny paradigmy elitnej inštitúcie a snahu o vytvorenie tolerantnejšej kultúrnej platformy pre verejnosť. Predstaví konkrétne aktivity projektu, ktoré sú zamerané na inklúziu rôznych skupín obyvateľstva vrátane detí, mládeže a seniorov, a tiež prácu umelcov a rezidentov z rôznych disciplín. Zhrnie doposiaľ zozbierané dáta a poukáže na problémy a otázky, ktoré zatiaľ v rámci projektu vystali.